

Icke-vinstdrivande aktörer inom äldreomsorgen

Särskilda boenden och hemtjänst

Rapport till Socialstyrelsen, mars 2012

Reviderad version 120522

Sammanställt i uppdrag av Socialstyrelsen av Clara Déry och Thomas Schneider, Famna

Kontakt: thomas.schneider@famna.org

Famna, Box 16355, 103 26 Stockholm

Rapporten kan laddas ned på www.famna.org

© 2013 Famna och författarna

Innehåll

Bakgrund.....	2
Avgränsningar och tillvägagångssätt	3
Definitioner	4
Genomförande.....	5
Resultat.....	6

Bakgrund

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att granska om det förekommer systematiska kvalitetsskillnader mellan offentligt och enskilt driven äldreomsorg. I uppdraget ingår även att undersöka om det har någon betydelse för kvaliteten om en enskild utförare bedriver vinstdrivande verksamhet eller icke vinstdrivande verksamhet.

Som ett led i regeringsuppdraget har Socialstyrelsen givit Famna i uppdrag att genomföra en inventering av vilka enskilda utförare inom särskilda boenden och hemtjänst som är icke- vinstdrivande. I den offentliga statistiken saknas idag inom många områden information om idéburna aktörer som utförare av välfärdstjänster vilket också har uppmärksammats i bl.a. regeringens proposition *En politik för det civila samhället, 2009/10:55*¹ och projektet *Finansiärer och utförare inom vården, skolan och omsorgen (FinUt) 2009:1*².

Uppdragsgivare/kontaktperson på Socialstyrelsen har varit Cecilia Eek och på Famna Thomas Schneider.

¹ <http://www.regeringen.se/sb/d/12163/a/136226>

² http://www.scb.se/statistik/publikationer/OE0112_2008A01_BR_X100BR0901.pdf

Avgränsningar och tillvägagångssätt

Utredningen har begränsats av den korta utredningstiden som stod till förfogande. Inventeringen har utgått från Äldreguiden 2010 i den version som lämnats till Famna från Socialstyrelsen i mars 2012. Famna har använt sig av den enhetsindelning som gjorts i Äldreguiden. I Äldreguidens databas framgår delvis vilka enheter som bedrivs i kommunal regi eller av någon av de större privata omsorgskoncernerna. Dessa kunde filtreras bort i början och det återstod ca 320 särskilda boenden och ca 450 hemtjänstverksamheter för vidare analys.

På grund av tidsbegränsningen i uppdraget har inventeringen avgränsats till sökningar på internet:

- Aktörernas hemsidor med i vissa fall åtkomliga årsredovisningar och stadgar,
- Företagsregister³ samt
- Länsstyrelsens stiftelsedatabas⁴

I enstaka fall har kontakt tagits med Bolagsverket och Skatteverket för att utreda en verksamhets huvudman då detta inte tydligt framgick på internet.

Fokus vid inventeringen har varit att säkerställa att de verksamheter som har identifierats som icke-vinstdrivande är just detta. Detta kan innebära att en verksamhet, för vilken det inte tydligt framgår på hemsida eller företagsregistret att den är icke-vinstdrivande, har klassats som vinstdrivande.

³ www.121.nu är ett företagsregister som använder sig av källor såsom UC, SCB, Bolagsverket, Svensk Adressändring, Skatteverket, PRV, SWETIC, Tullverket m.fl.,

⁴ <http://www.stiftelser.lst.se/StiftWeb/SSearch.aspx>

Definitioner

Definitionen av icke-vinstdrivande verksamhet kan uttryckas på olika sätt, se nedan. Gemensamt för definitionerna nedan är att det huvudsakliga överskottet återinvesteras i verksamheten och därmed i välfärden och går inte till privata aktieinnehavare eller ägare. Vidare kan icke-vinstdrivande verksamheter ha en mångfald av juridiska former och affärsmodeller, t.ex. kooperativ, ömsesidiga bolag, frivilligorganisationer, stiftelser, icke-vinstdrivande företag eller vinstdrivande företag där själva ägaren är en icke-vinstdrivande organisation. Utgångspunkt för inventeringen har varit följande definitioner:

- "Not-for-profit means that Non-profit-institutions are organizations that do not exist primarily to generate profits, either directly or indirectly, and that are not primarily guided by commercial goals and considerations. Non-profit-institutions may accumulate surplus in a given year, but any such surplus must be plowed back into the basic mission of the agency and not distributed to the organizations' owners, members, founders or governing board." ⁵
- "Hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) består av icke-vinstdrivande organisationer som utgör separata juridiska enheter, vilka betjänar hushåll och vilka är privata *övriga icke marknadsproducenter*. Deras huvudsakliga resurser, utom vad som kommer från tillfälliga försäljningar, utgår från frivilliga bidrag, kontant eller in natura från hushåll i deras egenskap av konsumenter, från betalningar från *offentliga sektorn* och från *kapitalinkomster*. HIO utgör inte en egen institutionell sektor i de svenska nationalräkenskaperna, utan redovisas tillsammans med hushållen i *hushållssektorn*. Exempel på organisationer som ingår i HIO är idrottsföreningar, fackföreningar och religiösa samfund." ⁶
- Det sociala företagandets särdrag kan beskrivas enligt följande:
 - Har primärt socialt ändamål före vinständamål och är av samhällsnyttig karaktär i allmänhetens eller medlemmarnas intressen.
 - Är företrädesvis icke-vinstdrivande och det huvudsakliga överskottet återinvesteras i verksamheten och går inte till privata aktieinnehavare eller ägare.
 - Har en mångfald av juridiska former och affärsmodeller, t.ex. kooperativ, ömsesidiga bolag, frivilligorganisationer, stiftelser, vinst- eller icke-vinstdrivande företag. Är ofta hybrider av flera juridiska former och ändrar i vissa fall form efter behov.
 - Är ekonomiska aktörer som producerar varor och tjänster (ofta allmännyttiga), i många fall med starka inslag av social innovation.
 - Är självständiga och oberoende, med hög grad av delaktighet och medbestämmande (personal, användare, medlemmar), styrning och demokrati (antingen representativ eller öppen).
 - Ofta född ur eller associerad till en civilsamhällesorganisation. ⁷
- "A non-profit organization is an organization whose goal is something other than earning a profit for its owners." ⁸

⁵ *Handbook on Non-Profit-Institutions in the System of National Accounts*, United Nations (2003), sid. 18, http://unstats.un.org/unsd/publication/seriesf/seriesf_91e.pdf

⁶ Statistiska Centralbyrån, *Begreppsförklaringar inom nationalräkenskaperna* http://www.scb.se/Pages/Standard_261483.aspx

⁷ *Socialt entreprenörskap och socialt företagande*, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, INT/589, (2011).

Genomförande

Genomförandet av inventeringen har skett systematiskt utifrån följande steg:

1. Varje enskild utförare har sökts på internet.
2. Utförarens hemsida har noga genomsökts efter information som talar för att utföraren bedriver icke-vinstdrivande verksamhet enligt definitionerna ovan. Finns information på hemsidan som uttrycker att utföraren bedriver icke-vinstdrivande verksamhet markerades verksamheten som icke-vinstdrivande. Länken till källan samt motivering anges i databasen.
3. Finns inte information på hemsida, eller till den tillhörande eventuell dokumentation så som stadgar, årsredovisning m.m., om att verksamheten skulle vara icke-vinstdrivande sker en sökning på www.121.nu. I de fall associationsformen anges som ideell förening eller kyrka/trossamfund har enheten markerats som icke-vinstdrivande. Övriga associationsformer, så som aktiebolag, stiftelser, ekonomiska föreningar, m.m., anses vinstdrivande så länge inget annat angivits på hemsida.
4. Famnas medlemmar markeras som icke-vinstdrivande verksamheter eftersom inträdeskraven i Famna följer definitionerna som beskrivits ovan ⁹.

⁸ *Management control in nonprofit organizations*, Robert Newton Anthony & David W. Young (1999), sid. 44.

⁹ <http://www.famna.se/pdf/Ansokningshandlingar/Famnas%20stadgar%20reviderade%202007%20och%202010.pdf>

Resultat

Vid genomgång av Äldreguiden, verksamhetsområde SÄBO, har 63 verksamheter identifierats som icke-vinstdrivande respektive 35 verksamheter inom verksamhetsområdet hemtjänst, se Tab. 1.

Tabell 1. Icke-vinstdrivande verksamheter i Äldreguiden 2010

Motivering	SÄBO Antal enheter	Hemtjänst Antal enheter
Information från hemsidan	13	23
Associationsform Ideell förening	11	7
Kyrkor/trossamfund	5	1
Medlemmar i Famna	34	4
Totalt antal	63	35

För en detaljerad lista se bifogad Excel-fil.

Troligtvis är denna sammanställning en underskattning av det verkliga antalet icke-vinstdrivande verksamheter inom äldreomsorgen. En grundligare genomgång, av exempelvis stiftelsers och vissa ekonomiska föreningars årsredovisningar och stadgar – vilka inte funnits tillgängliga på hemsidorna – skulle sannolikt ha gett högre siffror.